

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА
ТА ГРАФІКИ**

**«НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В
СИСТЕМІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ»**

Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції

**15 травня 2024 року
м. Одеса**

ОДЕСА – 2024

УДК: 378:37.09:7-057.86(08)

**Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» (Протокол № 17 від 27.06.2024р.)**

Упорядники: Твердохлібова Я. М., кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки;

Спасскова О. П., кандидат мистецтвознавства, асистент кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки.

Рецензенти: Ракович В. В. кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Херсонського державного університету;

Бартенєва І. О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Науково-методична організація процесу підготовки фахівців в системі художньо-педагогічної освіти: досвід, перспективи : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 травня 2024 р., м. Одеса) / упоряд. Я. М. Твердохлібова, О. П. Спасскова. – Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2024. – 116 с.

До збірника ввійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Науково-методична організація процесу підготовки фахівців в системі художньо-педагогічної освіти: досвід, перспективи», яка відбувалася у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 15 травня 2024 року.

Збірник призначений для науковців (докторанти, аспіранти, магістранти), здобувачів вітчизняних та зарубіжних закладів вищої освіти, педагогічних працівників різних типів закладів освіти, художників, дизайнерів, представників творчих спілок, арт-ринку.

Автори тез несуть особисту відповідальність за достовірність поданих матеріалів та за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб.

Лариса ЕЙВАС

*кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету мистецтв
Криворізького державного педагогічного університету, м. Кривий Ріг*

САМОБУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО МИСТЕЦТВА ВИТИНАНКИ ДНІПРОВСЬКОГО РЕГІОНУ

Ключові слова: *декоративне мистецтво, народна творчість, витинанка, сюжетно-образна лінія, майстри витинанки Дніпропетровщини.*

Сучасна витинанка є матеріальним і художнім виявом прагнення митця до збереження культурної української спадщини навіть в складних умовах воєнного життя. Витинанка як вид народної та професійної творчості не втрачає свого значення – як спосіб стимулювання до творчості, живильний ґрунт для зростання професійних художників у сфері декоративного мистецтва. Зберігаючи давні традиції, витинанка залишається надійним мистецьким способом демонстрації своєї культурної ідентичності, духовного ставлення до трансляції вітчизняної історії, традицій та цінностей минулих поколінь. У різних регіонах України витинанка володіє власним характером інтерпретації матеріалів, форм, техніки виконання, використанням типових орнаментальних мотивів, композиційних прийомів ритмічного упорядкування сюжету. Володіє особливими підходами до обрання пропорційності елементів зображень, застосування можливостей силуетності, ажурності, лінійної графічної пластичності.

Спільність та різниця у традиційних підходах до створення народної витинанки різних регіонів України знайшло фактологічне підкріплення в роботах М. Станкевича. Характеризуючи українську витинанку, автор говорить про її значне розповсюдження на Поділлі, Подніпров'ї та Прикарпатті, докладно описує типові колірні та орнаментальні уподобання цих регіонів (багатоколірність квіткових мотивів Подніпров'я, що мають явну схожість з петриківським розписом хат; графічність широкого ряду орнаменталії поряд з обмеженістю колірної палітри витинанок Поділля; ажурність, що нагадує різьблення, витинанок Прикарпаття) [3, с. 50–57].

На думку О. В. Стрілець, витинанка є «універсальною» технікою, що дозволяє демонструвати авторську стилістику митця, його індивідуальність, водночас, залишається підпорядкованою типовим для неї законам образної передачі сюжетів [4,

с.10–11]. Умовність художньої мови витинанки вимагає прискіпливої уваги до засобів композиційної виразності у роботі над образами, водночас, штовхає художника на власні експерименти, породжуючи виразні інтерпретації народної символіко-знакової системи, але вже у власних сюжетах, важливих для сьогодення.

Витинанка Дніпропетровської області (Україна) відображає як спільні для всієї України культурні риси, так і локальні, особливі для цього регіону (використання типових геометричних та рослинних мотивів, архітектурної символіки), включають характерну колірну палітру – відтінки синього, зеленого, коричневого, що типові для ландшафту регіону. З-поміж відомих імен сучасних художників-витинанкарів Дніпропетровщини вирізняються своєю творчою манерою Н. Авдеєнко, Л. Бабіч, Ю. Датченко, Ю. Дунаєва, А. Пушкарьов, І. Токарська, криворіжці В. Любас й М. Любас та ін. [5].

Традиційні способи трактування образів, вибір сюжетів в народній (не професійній) витинанці, не суперечать можливості виникнення нових тем та сюжетних ліній, використання нетрадиційних способів роботи з матеріалами в діяльності сучасних професійних художників. Це прослідковується й у творчості майстрів витинанки Дніпропетровщини – А. Пушкарьова (м. Дніпро) та подружжя Любас – Маріанни та Віталія (м. Кривий Ріг). Розгалуженість тематики робіт художників Дніпропетровщини демонструє своєрідне переосмислення історико-культурної спадщини, звернення до фольклору та української традиції, філософське бачення світу.

Плідно працює на теренах витинання родина художників-криворіжців, випускників художньо-графічного факультету Криворізького державного педагогічного університету В. Любас та М. Любас[2]. Разом з бережним ставленням до традиційної техніки витинанки та вириванки, у яких працюють майстри, вони прагнуть до нового використання композиційних прийомів та засобів виразності. Зокрема, В. Любас віртуозно працює з квадратним форматом та поєднанням кольорових та чорних деталей зображення, накладених пошарово, застосовуючи при цьому прийоми поворотної симетрії, що не є типовим для народної витинанки. Значна кількість геометричної орнаментальної символіки поряд з образами українського козацтва демонструє зріле ставлення автора до вибору сюжетно-образної лінії. Такі

роботи автора як «Різдвяні сурми», «Янгол-Охоронець», «Мокоша» вказують на власний мистецький погляд автора на етнокультурний матеріал.

Вириванкам М. Любас притаманне відчуття жіночої емоційності у поєднанні з експресивною графічністю, трепетне, материнське ставлення до на образів, народних за своєю трактовкою. Твори М. Любас сповнені образів-символів українського фольклору. За зовнішньою простотою та лаконічністю вириванок стоїть складний зміст сюжету та філософія суто народного світобачення («Оберіг», «Молитва до сонця» та ін.).

У глибоких за змістом, філософських витинанках уродження Кривого Рогу, а вже багато років, дніпрянина А. Пушкарьова, створюваних в авторській манері є те, що презентує його як професійного художника-графіка. Відомий по Україні та за її межами, майстер використовує підготовлену власноруч фактуру паперу, тоновану живописними та графічними матеріалами для створення сюжетних витинанок, які є авторським композитом графіки та витинанки.

Лаконічні, сильні за змістом та складністю композиції, «графічні витинанки» відображують український, козацький національний дух, демонструють національну гідність[1]. Це і «Зупинена вечірня суперечка», дзеркально-симетрична (за виключенням птахи угорі) композиція, яка представляє фігури козаків на конях з піднятими в русі шаблями, між якими композиційним клином розміщено птаха, який немов би зупиняє ворожнечу.

Це й майже сакральна за компоновкою фризова композиція «Козацькі свята», де автор влучно застосовує колірні прийоми, акцентуючи більш холодний і темний колір на центральному плямовому зображенні, оточеному «повітрям» й створюючи своєрідне «паспарту» для нього з групи козаків. Виразною за влучністю образного та графічного вирішення є інша робота майстра – «Жінка з гілкою та птахою», створена на папері авторського тонування. Володіючи суворим графічним відбором (монохромність обличчя та руки поряд зі стриманою поліхромністю одягу та зображенням пташки на гілці, що тримає в руці жінка), лаконічність образу набуває значимості іконографії. Підкреслено символічні, високого художнього гатунку роботи А. Пушкарьова насичені глибоким розумінням та відчуттям українських традицій, повагою до історії та сьогодення України.

Висновки. Представлені матеріали дозволять уточнити окремі аспекти сучасного розвитку мистецтва витинанки в особливостях творчості представників регіональних шкіл та є підставою для продовження подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Андрій Пушкарьов: чарівний світ паперового мережива. Портал «Дніпро Культура». URL: https://www.dnipro.lib.dp.ua/AndriyPushkarov_charivnyy_svit_papero_voho_merezhyva. (дата звернення: 06.05.2024).
2. Ейвас Л. Ф., Резанович І. В. Народне мистецтво витинанки в творчості майстрів Дніпропетровщини. Topical issues of modern science, society and education. Proceedings of the 9th International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua". Kharkiv, Ukraine. 2022. Pp. 146 – 150.
3. Станкевич М. Витинанки і штучні квіти: порівняльний аспект. *Мистецтвознавство*: Зб. наук. пр. Львів, 2008. С. 49-62. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/16748> (дата звернення 07.04.2024).
4. Стрілець О. В. Мистецтво української витинанки у змісті професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва : навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки 6.020205 Образотворче мистецтво. Переяслав-Хмельницький, 2013. 80 с.
5. Українська витинанка. Сайт про витинанку в Україні та світі. URL: <http://www.ukrvytynanka.com.ua/UA/> (дата звернення: 23.09.2023).

Лариса ЕЙВАС

*кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету мистецтв
Криворізького державного педагогічного університету, м. Кривий Ріг*

Анастасія ГУБА

*студентка 4 курсу спеціальності Образотворче мистецтво,
факультету мистецтв
Криворізького державного педагогічного університету, м. Кривий Ріг*

Зміст

Бартенєва І., Фазлуєв В. Теоретичні аспекти підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування до формування естетичної культури здобувачів освіти.....	3
Богайчук Л., Гвоздьева О. Образ Тараса Шевченка у творчості сучасних художників.....	7
Бредньова В., Прохорец І. Особливості методики графічної підготовки студентів молодших курсів на сучасному етапі.....	10
Брянський Г. Сенс педагогічно-мистецької творчості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва у новітніх освітніх реаліях.....	13
Волинська О. Національна мистецька освіта України: досвід Галичини.....	17
Ворніков В. Формування толерантного менталітету особистості в світлі сучасних принципів навчання: інтегративна єдність мистецтва й педагогіки.....	20
Главенчук О. Метод викладання. Девіз викладача і здобувача освіти: «Будь-яке навчальне завдання виконане здобувачем освіти – потенційна виставкова робота».....	25
Гоманюк В. «Кодима-фест» – творча лабораторія Одеського художнього фахового коледжу ім. М. Б. Грекова (досвід практичної роботи 2016-2019 н. р.).....	32
Ейвас Л. Самобутність професійного мистецтва витинанки дніпровського регіону.....	34
Ейвас Л., Губа А. Народна обрядова символіка у декоративних композиціях сучасних українських митців.....	37
Ковальов О., Мірошніченко Н. Історично-мистецькі основи етнокультурної спадщини Сіверщини.....	41
Красюк І. Освітні втрати та шляхи їх подолання в умовах воєнного стану.....	46
Крижевська С. Необхідні складові підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва.....	50
Литовченко Н., Поступаленко Р. Популяризація українського мистецтва за кордоном під час війни.....	52
Лоза Н., Борисюк З. Анімалістика у художньому ткальстві. Шлях у пошуку художнього образу у навчанні здобувачів вищої освіти художньо-графічного факультет.....	55
Малік О. Артрезиденція «Ціна свободи» – новації в творчому середовищі візуального мистецтва України.....	57
Мунтян С. Значення Петриківського розпису в сучасному мистецтві.....	59
Орос І. Сучасні інтерактивно-розвивальні методи навчання майбутніх художників-педагогів: поєднання друкованої та комп'ютерної графік.....	61
Петренко О., Люта Д. Петриківський розпис у його культурно-історичному й художньо-педагогічному вимірах.....	66

Петренко О., Щербакова Л. Естетично-ментальні параметри побудови індивідуальної роботи зі студентами в межах курсу «Художньо-прикладна графіка».....	70
Петрук Р., Воронюк А. Досвід розпису монументального об'єкта під керівництвом Володимира Прядки.....	75
Петрук Р., Прокопенко Г. До питання розробки монументального об'єкта як навчального завдання.....	77
Ракович В. Синтез традиційних і сучасних підходів під час вивчення матеріалознавства у живописі.....	79
Резніченко Г. Тарас Шевченко в українському образотворчому мистецтві.....	83
Смичковська О., Бредньова В. Удосконалення підходів до навчання онлайн на практичних заняттях з графічних дисциплін.....	86
Спаскова О. Дослідження декоративно-прикладного мистецтва Слобожанщини XVII – XVIII ст. у виданнях з книжкової колекції Бібліотеки Університету Ушинського.....	89
Спаскова О., Ван Сює Питання традицій та інновацій у підготовці магістрантів-художників із КНР.....	92
Твердохлібова Я. Методична підготовка майбутніх вчителів образотворчого мистецтва.....	95
Харитонова І. Обґрунтування щодо ведення дисциплін «Робота на пленері», «Практика на пленері» елементарного підрівня початкової мистецької освітньо-виховної діяльності КЗПСО «Мистецька школа №15 імені Т. І. Боевої м. Одеси».....	99
Шевчук Т. Візії війни в сучасній українській політичній карикатурі та постері.....	102
Шкільник О. Тема козацтва в образотворчому мистецтві як засіб формування патріотизму і національної ідентичності особистості: історичний аспект.....	109

Наукове видання
НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ В СИСТЕМІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ:
ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ
Всеукраїнська науково-практична конференція
м. Одеса, 15 травня 2024 року